

ต่อไปนี้เป็นคำสอนถอดจากเทปหลังจากที่ดูลูกศิษย์ เรื่องวิจารณ์นักการเมืองไป
แล้ว

“เรื่อง ให้มีศีลเป็นรั้วกันปาก

วันนี้จะพูดเรื่องปาก ว่าสำคัญเพียงไร เพื่อจะได้ระมัดระวังในการใช้ปากให้มาก
คนเรานั้น กินก็ปาก พูดก็ปาก บ่นก็ปาก ตีฉินนินทาเขาก็ปาก ส่วนการสรรเสริญเขานั้นมี
น้อย(ท่านเอ๋ยืม ๆ มองหน้าพวกปากเปราะ) แต่ก็ปาก ปากนั้นจึงสำคัญ ท่านว่า ปากเป็น
เอก เลขเป็นโท หนังสือเป็นตรี กระทบกระเทือนได้มากรวดเร็วด้วย กิริยาของกายนั้นไม่
ค่อยเท่าไร แต่กิริยาของวาจานั้นรวดเร็วมากด้วยมีจิตอยู่ภายใน เพราะฉะนั้นพระพุทธเจ้า
จึงสอนให้มีศีลธรรม ท่านว่าเพื่อเป็นรั้วกันปาก ให้เลือกเฟ้นเสียก่อนจึงค่อยพูดออกมา
ผู้ฟังก็จะซาบซึ่งจับจิตเห็นด้วย ไม่โดดข้ามไปข้ามมา ข้ามเรื่อยไป หาเหตุหาผลไม่ได้
เพราะตัวเองหาเหตุผลไม่ได้ กิริยาที่แสดงออกจากผู้ที่หาเหตุผลไม่ได้ จึงไม่มีสาระ
นอกจากความเสียหาย เมื่อออกจากปากตนแล้วมีแต่จะกระทบกระเทือนใจคนอื่น
พระพุทธเจ้าท่านสั่งสอนก็เพื่อให้มีกฏมีระเบียบ ระเบียบนั้นทำให้คนสวยงาม รูปร่าง
คนเรานั้นมันเกิดมาด้วยอำนาจแห่งกรรมมาตกแต่งอะไรไม่ได้ รูปร่างเกิดมาเป็นอย่างไรก็
ต้องเป็นไปอย่างนั้น แต่กิริยามารยาทอธยาศัยใจคอเป็นสิ่งที่เราฝึกฝนได้ด้วยศีลธรรม
ศีลธรรมจึงเป็นเครื่องมืออันดีเยี่ยม ไม่มีเครื่องมือใดจะเสมอเหมือนที่จะทำมนุษย์ของเรา
ให้ได้ดี และดีเยี่ยมได้เช่นเดียวกัน

องค์พระพุทธเจ้าแต่ก่อนก็เป็นคนธรรมดาที่อยู่ในฐานะสูง คือท่านเป็นกษัตริย์ แม้
จะเป็นกษัตริย์ก็เหมือนกับคนทั่ว ๆ ไป ยังไม่วิเศษวิโสอะไรนัก แต่พอพระองค์น้อมนำ
อรรธธรรมเข้าไปสู่พระทัย กาย วาจา ฝึกหัดตัดแปลงกาย วาจา และใจ ให้สงบเยือกเย็น
ขึ้นโดยลำดับ สิ่งที่เป็นพิษเป็นภัยซึ่งก่อตัวอยู่ในจิตมาแต่ดั้งเดิม และได้แสดงออกเป็น
ความเสียหายมากน้อย ก็ค่อยจางไป ๆ เพราะน้ำที่สะอาดคือศีลธรรมชะล้าง จิตใจก็สะอาด
กาย วาจาที่ระบายออกทั้งความประพฤติก็สะอาด

เมื่อจิตสะอาดเต็มที่แล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างก็สะอาดตามกันไปทั้งหมด นั่นแหละ
พระพุทธเจ้าท่านจึงดี ดีเลิศ เลิศเพราะอำนาจแห่งศีลธรรมเป็นเครื่องขัดเกลา หรือเป็น
เครื่องชะล้าง และก็มีศีลธรรมนั้นแล คือน้ำที่สะอาดชะล้างสิ่งสกปรกโสภณในมวลจักรวาล

เฉพาะอย่างยิ่งภายในใจ มองไม่เห็นได้ง่ายๆ แม้จะอยู่ด้วยกันมานานตั้งกัปตั้งกัลป์ เราก็มองไม่เห็นได้ว่าสิ่งนี้เป็นภัย เราจึงมีความสนิทติดจวมกับสิ่งเหล่านี้เรื่อยไป คนเราจึงไม่ยอมรับผิดชอบ ส่วนมากจะไม่ค่อยยอมรับผิดชอบกัน

ถ้ายอมรับผิดชอบก็จะกลายเป็นเรื่องของธรรมชาติ ไม่ยอมรับผิดชอบก็เป็นเรื่องฝ่ายต่ำที่ฝังอยู่ในใจ เราสนิทติดจวมกับมัน เชื่อมมัน จึงไม่มีทางแยกแยะได้ว่า อะไรเป็นเรา อะไรเป็นฝ่ายต่ำ อะไรเป็นฝ่ายไม่ดี ฝ่ายไม่ดีกับเรานั้นเป็นอันเดียวกันหรือไม่ เราจึงทราบไม่ได้ อะไรก็เป็นเราไปหมด แม้ที่สุดความผิดความไม่ดีเลยก็เป็นเรา เราทำอะไรลงไปคนอื่นเขาติฉินนินทา เราก็ไม่ยอมรับสิ่งนั้น เรายังต้องตัดออกไปเสียอีก เพราะเราต้องการของดี แต่หาของดีไม่เจอ เพราะไม่ทราบวิธีจะหาของดีนั้นจะหาได้อย่างไร

นี่แหละมนุษย์เราไม่มีเจตนาจะให้เป็นไปอย่างนั้น แต่มันก็เป็นไปโดยหลักธรรมชาติที่มีอำนาจเหนือกว่า อันเป็นฝ่ายต่ำนั้นแลเป็นผู้มีอำนาจมาก บังคับจิตใจ กาย วาจาของตนให้เสียไปได้ ด้วยเหตุนี้ศีลธรรมจึงเป็นของจำเป็นที่มนุษย์ผู้ต้องการความสุข ความเจริญ จะต้องเสาะแสวงหามาเป็นเครื่องขัดเกลา หรือชะล้างตนให้มีความสงบ ที่เราทั้งหลายได้อุตสาหามา สละเวลาลำเวลาหน้าที่การงานมา เพื่อเสาะแสวงหาศีลธรรม มีการให้ทานตามกำลังความสามารถของตน แล้วยังสวดธรรมเพื่อเข้าสู่ใจ ให้ใจเรารู้ผิดรู้ถูก รู้ดีรู้ชั่ว รู้เรื่องศาสนาว่ามีความจำเป็นต่อเราอย่างไรบ้าง

ส่วนมากคนเราเห็นว่าศาสนาอยู่กับวัดกับบว กับคัมภีร์ไบเบิล ไม่ได้เห็นว่าศาสนาอยู่กับเรา อยู่กับใจเรา เพราะฉะนั้นเราจึงไม่เชื่อว่าเป็นความจำเป็นสำหรับเรากับศาสนา เห็นศาสนาเป็นของพระสงฆ์ ของพระพุทธรูปเจ้า ของเณร ของเณร ชี้ไปเสีย เราไม่ได้เกี่ยวข้อง นี่เป็นความเห็นของคนส่วนมาก แม้ผู้นับถือศาสนา เฉพาะอย่างยิ่งผู้นับถือพุทธศาสนาก็มีอยู่มาก ซึ่งเป็นความสำคัญที่ผิด ความเห็นผิด ไม่ใช่ความเห็นที่ถูกต้องตามหลักศาสนาธรรมที่พระพุทธรูปเจ้าทรงสั่งสอนไว้นั้นเลย

ความเห็นที่ถูกต้องก็คือว่า เรามีส่วนเกี่ยวข้องกับศาสนาโดยตรง ศาสนาไม่มีอะไรกับเรา เราจะทำดีทำชั่วศาสนาไม่ได้รับความล่มจมเสียหาย หรือได้ดิบได้ดีอะไรจากเรา ศาสนาก็คือพระโอวาทคำสั่งสอนของพระพุทธรูปเจ้าอันเป็นแบบฉบับ เช่นเดียวกับหลักวิชาที่

เราได้เรียนมา เราจะปฏิบัติตามหรือไม่ปฏิบัติตาม หลักวิชานั้นก็ได้ล้มจมเสียหาย ไปติดคูกติดตะราง ส่วนที่ติดคูกติดตะรางเป็นความฉิบหายนั้นคือเรา

นี่ศาสนาก็เช่นนั้นเหมือนกัน เราอยากเป็นคนดี อยากมีความสุข ความเจริญ จึงต้องเสาะแสวงหาศาสนาอันเป็นแบบฉบับที่ถูกต้องนำมาประพฤติปฏิบัติ ศาสนาจึงมีความจำเป็นนัก เรามีความจำเป็นมากต่อศาสนาที่จะต้องประพฤติกาย วาจา ใจของเราให้เป็นไปตาม เมื่อเป็นเช่นนั้นศาสนากับเราก็มีความจำเป็น ที่นี้ศาสนาก็เป็นของเรา มิใช่เป็นของใคร เพราะศาสนาเป็นของกลางเหมือนกับสมบัติกลางที่มีอยู่ทั่วแผ่นดิน ใครมีความขยันหมั่นเพียร เลี้ยงฉวยลาด เสาะแสวงหาความดีจากธรรมก็ได้เช่นนั้นเหมือนกัน

เพราะฉะนั้น วงศาสนาของพระพุทธเจ้าจึงมีขึ้น ที่วิเศษนั้นก็มิเป็นกัลยาณชน เรียกว่าพุทธบริษัททั่ว ๆ ไปก็มี ที่ได้ผลมาจากศาสนาว่าเป็นคนดี เป็นผู้ดีก็มี เป็นสุภาพชนเป็นคนดีเยี่ยม คนดีเยี่ยมได้แก่ท่านผู้สามารถประพฤติปฏิบัติธรรมตามหลักของพระพุทธเจ้าโดยถูกต้อง ตลอดทั้งสามารถบรรลุธรรมขั้นสูงสุดได้ บรรลุนิพพานธรรมได้ ท่านผู้นั้นเป็นผู้วิเศษ ใครจะเสกสรรปั้นยอว่าเป็นผู้วิเศษหรือไม่วิเศษนั้น เป็นหลักธรรมชาติประเภทที่วิเศษอยู่แล้วในองค์ของท่าน ในใจของท่านนั้นละเป็นประเภทที่หนึ่ง

ตั้งพระพุทธเจ้าของเราเป็นประเภทผู้วิเศษสุดยอดของโลกทั้งสาม แล้วก็พระสาวกอรหันต์ของท่าน ที่เราเปล่งวาจาถึงท่านว่า พุทธิ์ สรณิ์ คัจฉามิ สงฺฆิ์ สรณิ์ คัจฉามิ เปล่งถึงพระนามของพระพุทธเจ้า และนามของพระสาวกทั้งหลาย เพราะท่านเป็นผู้วิเศษ เป็นผู้ไว้วางใจได้ ฟังเป็นฟังตายได้จริง ๆ ธมฺมํ สรณิ์ คัจฉามิ เป็นธรรมชาติที่บริสุทธิ์อยู่ในจิตภายในพระทัยของพระพุทธเจ้าและพระสาวกนั้น เราทั้งหลายได้กราบไหว้บูชาทั้งสามรัตนะ ซึ่งแปลว่า แก้วสามดวง แก้วอันวิเศษดวงที่เรากราบไหว้บูชาตลอดมา เพราะเป็นของวิเศษนัก ผู้ปฏิบัติที่ไม่สามารถปฏิบัติถึงขนาดนั้นก็เป็นผู้ดี เป็นคนดีเป็นอันดับหนึ่ง

เพราะฉะนั้น คนเราจึงดีได้เพราะการอบรมสั่งสอน เครื่องมือแห่งการอบรมสั่งสอน ไม่มีเครื่องมือใดจะเกินศาสนาไปได้ สอนตั้งแต่พื้น ๆ สอนตั้งแต่เด็ก สอนเด็กให้เป็นเด็กดีผู้ใหญ่ วัยรุ่นก็ให้เป็นเด็กดีเรื่อยมา จนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่อย่างพวกเราก็ให้เป็นคนดี พระก็สอนให้เป็นพระดี เณรดี และต่างคนต่างตั้งใจปฏิบัติดีดีกาย วาจา ใจ ของตนให้เป็นไป

ตามนั้นแล้วก็จะได้พระดี เณรี คนดี เด็กดีเรื่อยไป นี่แหละดีจึงได้มาจากศาสนา ศาสนาจึงจำเป็นสำหรับพวกเรา

ตั้งที่เราทั้งหลายได้นับถือ กราบไหว้ มาทำบุญทำทาน ล้วนแล้วแต่ได้ดำเนินมาตามหลักศาสนาที่สอน จึงขอให้พากันนำหลักศาสนานี้มาประพฤติปฏิบัติดีดี กาย วาจา ใจ ของตนให้เป็นไปในทางที่ถูกต้อง เป็นไปเพื่อความสำเร็จ สงบร่มเย็นแก่ตนและผู้เกี่ยวข้องมากน้อย โลกเราก็จะร่มเย็น ถ้าศาสนาไม่มีในโลก คนไม่สนใจต่อศาสนาเลย ศาสนาไม่มีเลยในจิตใจของโลกแล้ว ไม่มีโลกใดที่จะร้อนยิ่งไปกว่าโลกมนุษย์ เพราะโลกมนุษย์นี่เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ผู้ฉลาด คือมนุษย์เป็นอันดับแรก

มนุษย์เรานั้นฉลาดมาก ถ้าจะทำตัวให้ดีก็จะดีเยี่ยมกว่าสัตว์ทั้งหลาย หากว่าปราศจากศีลธรรมเสียแล้ว มนุษย์ซึ่งฉลาดอยู่แล้วตามพื้นเพ จะทำความล้มจมฉิบหายปั่นป่วนให้แก่กันได้มากมายที่สุด ไม่มีใครเกินมนุษย์ได้เลย จะอยู่ใต้น้ำก็ทำลายกันได้ อยู่บนบกก็ทำลายกันได้ อยู่บนฟ้าอากาศก็ทำลายกันได้ทั้งนั้น มนุษย์เรานั้นฉลาดนัก แต่เมื่อมีศีลธรรมแล้ว อันใดที่เป็นความผิดทั้งเขา ผิดทั้งเรา เตือดร้อนทั้งเขา เตือดร้อนทั้งเรา เสียหายทั้งเขา เสียหายทั้งเรา ทุกข์ทั้งเขา ทุกข์ทั้งเรา สิ่งนั้นไม่ทำ เมื่อไม่ทำแล้วความเสียหายทั้งเขาก็ไม่มี ทั้งเราก็ไม่มี ความทุกข์ของเขาก็ไม่มี ความทุกข์ของเราก็ไม่มี มีแต่ความร่มเย็นเป็นสุข เพราะอำนาจแห่งความดีมีศีลธรรม นี่แหละมนุษย์สามารถจะทำได้ด้วยความฉลาด เราสามารถทำตนให้ร่มเย็นเป็นสุขได้ เพราะอำนาจแห่งความฉลาดของตน หลักของความดีอยู่ที่ตรงนี้

คำว่าศาสนานั้นเป็นกิริยาอาการแห่งธรรมที่ท่านแสดงออก บอกทั้งฝ่ายเหตุบอกทั้งฝ่ายผล เหตุคือให้ละอย่างนั้นๆ ในสิ่งที่ไม่ดีและบาปผิดอย่างนั้นๆ ในสิ่งที่ดีให้มีความเข้มแข็ง ขยันหมั่นเพียรในสิ่งที่ดี สิ่งที่มีประโยชน์ นี่เป็นกิริยาแห่งธรรม ผลคือความสุขมากน้อยจะเกิดขึ้นจากการบำเพ็ญและการถอดถอนโดยลำดับ จนกระทั่งถึงผลสุดยอดที่เราประพฤติตามหลักธรรมคำสั่งสอน เราก็จะกลายเป็นอย่างนั้นขึ้นมา คือกลายเป็นคนดี ละความชั่ว ปลดเปลื้องความชั่วออกจากตัวได้หมดจนกลายเป็นคนดีได้

แต่การจะปฏิบัติตัวให้เป็นคนดีได้นั้น มนุษย์ย่อมถือเป็นภาระอันมากมาย และดีไม่ติดลบถือเป็นอุปสรรคเสียด้วยซ้ำ เพราะทำยาก ทำลำบาก ไม่อยากทำ อยู่ตามสบายดี

กว่า คนเรานั้นหากว่าอยู่ตามสบายดีกว่าแล้ว โลกมนุษย์นี้จะไม่มีการชั่วใครผิดเลย มีแต่ ดีกว่า ดีกว่าทั้งหมด แต่เดี๋ยวนี้มองดูใครๆ ไม่ว่าจะเราว่าท่าน ไม่เห็นมีใครดีกว่ากันเลย มัน เหมือนกันไปหมด เดินเข้ามาหากันก็มีแต่ความทุกข์มาระบายจ่ายตลาดต่อกัน แล้วก็ไม่มี ใครซื้อ เพราะต่างคนต่างมีเรื่องของความทุกข์อยู่แล้วด้วยกันทั้งนั้น จึงไม่มีใครดีกว่ากัน

ถ้าตั้งใจประพฤติปฏิบัติตนให้มีความสงบเยือกเย็นภายในจิตใจแล้ว ไม่พูดให้ใคร ฟังก็หยุดได้ในเรื่องความทุกข์ เข้าหาหมู่เพื่อนญาติวงศ์มิตรสหาย เมื่อเรามีความเย็นเป็น พ้นอยู่แล้ว ย่อมสามารถให้ความเย็นแก่คนอื่นได้มากน้อยตามกำลังแห่งความเย็นที่มีอยู่ ในตัวเรา และตามกำลังความดีที่มีอยู่ในเรา นี่แหละความดีจึงแจกจ่ายได้สำหรับคนทั่วๆ ไป เมื่อเรามีความดีเราก็แจกจ่ายความดีได้ ถ้าเราไม่มีความดี เราจะเอาอะไรไปแจกจ่าย ก็มีแต่ความทุกข์ร้อนซึ่งใครๆ ก็มี ไม่เห็นแปลกไปจากกันเลย

การสร้างความดีนั้นนับเป็นอุปสรรคอยู่ในตัวเสมอ คำว่าอุปสรรคคืออะไร คือกิเลส ที่มีอำนาจบังคับเรา อยู่เหนือหัวใจเราอยู่เสมอ นั่นแหละ มันหาอุปบายกีดกัน จะทำบุญให้ ท่านสักเล็กน้อยมันก็กลัวจะสิ้นจะเปลืองจะหมด กลัวจะไม่ได้อยู่ ได้กิน ได้ใช้ได้สอยไป เสียทั้งนั้น ทั้งๆ ที่เรากับโลกที่เขาเคยทำบุญให้ท่าน เสียสละ ก็ไม่เห็นมีใครแปลกต่างจาก กัน คนที่เขาทำบุญให้ท่านเสียสละสงเคราะห์พี่น้องเพื่อนฝูง สมณะชีพราหมณ์ สงเคราะห์ ไปในที่ต่างๆ คนยากคนจน ก็ไม่เห็นมีใครเขาอดอยากขาดแคลนอะไร ผู้ที่ตระหนี่เหนียว แน่นไม่สามารถที่จะสละสิ่งของทำบุญให้ท่านแก่ผู้หนึ่งผู้ใดได้ ก็ไม่เห็นเป็นผู้วิเศษวิโส ได้รับความสุขความเจริญเพราะความตระหนี่ของตนต่างไปจากเขาเลย นั่นมันเป็นตัว อำนาจของกิเลสตัวมันเหนียวแน่นแก่ตระหนี่ต่างหาก ความจริงมันเป็นเพราะอันนั้น

เพราะฉะนั้นมันจึงสร้างอุปสรรคให้คนเห็นแก่ตัวได้มาก นอกจากความเห็นแก่ตัว แล้ว ยังสร้างตน ส่งเสริมจิตใจตนให้โลภมากอีกด้วย เมื่อความโลภมีมาก ความเอารัดเอา เปรียบก็มีมาก เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วจิตใจก็แห้งผากเข้ากับใครไม่ได้ เข้ากับใครไม่ติด เป็น ฟืนเป็นไฟไปหมด นี่เพราะอำนาจแห่งกิเลสตัวเป็นฟืนเป็นไฟพาให้เป็นไป ฉะนั้นจึงต้อง อาศัยหลักธรรมเข้าไปชะล้าง การชะล้างต้องยาก เพราะการชะล้างด้วยอรรถด้วยธรรมนั้น ต้องเป็นการต่อสู้กับกิเลสตัวที่มันเหนียวแน่น ตัวเฉลียวฉลาดแหลมคมที่อยู่ภายในจิตใจ ของเรายู่แล้ว จนกว่าสิ่งนั้นจะแพ้ไป อ่อนกำลังลงไปมันจึงยาก

ด้วยเหตุนี้ ผู้ปฏิบัติธรรมแม้จะเริ่มเข้าศีลเข้าธรรม เข้าวัดเข้าวาก็ยังลำบาก เพราะถูกกิเลสมันต่อสู้อย่างหนัก กิเลสมันบังคับ กิเลสมันหวงห้าม กัดขี้นไขไม่ให้ไป เราพยายามไปหลายครั้งหลายหนเพราะเราเชื่อกิเลส เราเชื่อมั่นมานานแล้วได้ผลประโยชน์อะไรบ้าง ที่นี้เราจะเชื่อธรรม สถานที่มีธรรม เช่นไปวัดไปวา ไปหาครูอาจารย์ สถานที่นั้นที่มันต้องไป ผู้เฝ้าธรรม ผู้ฝึกกิเลสต้องเป็นเช่นนั้น มันจะต้องฝืนภายในจิตใจ ศีลไม่เคยรักษาก็ต้องพยายาม บึกบึนรักษาเอาให้ได้

ภาวนา พุทโธ ธัมโม สังโฆ ว่าคำสองคำเหมือนจะสลับใสล เพราะมันว่ายากลำบาก การดูดำ ว่ากล่าวบ่นให้เด็ก ให้ใครต่อใครฟัง บ่นได้วันยังค่ำ แต่ที่ว่าพุทโธ ธัมโม สังโฆ คำสองคำเหมือนจะสลับเพราะมันฝืนกิเลส อันนี้เป็นเรื่องต่อสู้กับกิเลส ส่วนที่เราบ่นเราว่าใครต่อใครนั้นเป็นการส่งเสริมกิเลส กิเลสชอบ จึงไม่เห็นเป็นความลำบากสำหรับเรา กิเลสไม่ให้ลำบากเพราะมันปิดความลำบากนั้นไว้เสียแล้ว ความจริงมันก็ลำบากเหมือนกัน นั่นแหละ ดำเขาก็กว้าง จะไม่ลำบากได้ยังไงมันเป็นทุกข์ แต่มันพอใจต่างหาก กิเลสพาให้พอใจ ความโกรธตัวเป็นพิษเป็นไฟมันก็ทำได้

การที่เราบ่นเพ็ญคุณงามความดีไม่เห็นเป็นพิษเป็นไฟ มันยังทำไม่ได้เพราะอะไร เพราะกิเลสไม่ชอบ มันจะต้องฝืนกิเลส ธรรมะการปฏิบัติธรรมต้องฝืนกิเลส การฝืนกิเลสต้องเป็นความทุกข์ยากลำบากเป็นธรรมดา เพราะฉะนั้นขอให้ทราบไว้อย่างนี้แล้วพยายามฝืนทน อย่างน้อยเวลาจะหลับจะนอนก็ขอให้มืพุทโธ ธัมโม สังโฆ บทใดก็ตาม นึกภาวนา บริกรรมไว้ในจิตใจ ให้รู้อยู่กับคำว่าพุทโธ หรือจะกำหนดอานาปานสติ ลมหายใจเข้าออกก็ได้ จนกระทั่งหลับไป มีสติให้รู้อยู่กับลมหายใจเข้าออกนั้น จิตใจก็จะปรากฏเป็นความสงบขึ้นมา เย็นขึ้นมามากเข้าไปโดยลำดับ ก็จะกลายเป็นความสงบแน่วแน่งในทางจิต นั่นแหละเราจึงจะเห็นสารคุณอยู่ภายในจิตใจ โดยไม่ต้องไปถามใครๆ ว่าที่ท่านภาวนาอยู่ในป่าในเขา เช่น ครูอาจารย์ท่านเที่ยวรุดงคกรรมฐานไปที่นั่นที่นี้ ท่านไปทำอะไร ทุกสิ่งที่เราเคยสงสัยมาก่อน ณ บัดนี้เราได้ทราบแล้วว่า อ้อ ท่านไปเพราะเหตุนี้เอง

ที่นี้ย้อนไปถึงพระพุทธเจ้าที่ทรงบำเพ็ญธรรมก็อยู่ในป่า ตรัสรู้ธรรมก็อยู่ในป่า จนกระทั่งถึงวันปรินิพพานก็ปรินิพพานในป่า สวางกทั้งหลายก็อยู่ในป่าในเขา เพราะอะไร มันก็จะทราบได้ละซิ เพราะเป็นสถานที่รื่นเริงบันเทิงในการประพฤติปฏิบัติธรรมทั้งหลาย เข้าสู่ใจให้ได้รับความร่มเย็นเป็นสุข จนกระทั่งถึงใจก็เป็นใจที่วิเศษวิโสขึ้นมา ก็เพราะใน

สถานที่นั้นเป็นที่อำนวยความสะดวกได้เป็นอย่างดี มันจะย้อนไปที่จิตใจ ที่นี้เมื่อเรากาวนาจิตใจของเรามีความสงบเยือกเย็นแล้ว เราก็เห็นสารคุณของเราเอง

ที่เราเคยฟังเพื่อห่อหุ้ม วิ่งเดินแผ่นกระโดดจนหาหลักเกณฑ์ไม่ได้ นั่นก็เพราะเราไม่มีหลักยึด ทั้งๆ ที่เราหาหลักยึด แต่มันยึดไม่ได้ คว่าอะไรได้ก็ทำไป ทำไป ทำไปหมด เพราะมันเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ส่วนมากเป็นพื้นเป็นไฟ แต่พอจิตใจยึดธรรมเท่านั้น เกาะติดปั๊บ เย็นๆ สบาย คนเรานั้นเมื่อเห็นผลในทางที่ดี ในทางความสุขแล้วใครจะไปเบื่อ มันต้องเกาะเข้าเรื่อย ติดเข้าเรื่อย แน่นเข้าเรื่อย มันเข้าเรื่อยไป แน่ะ ศรัทธาก็ฝังลงเรื่อย ความพากเพียรความอุตสาหะพยายามมันก็ตามๆ กันนั่นแหละ ขอให้มันพอใจ สิ่งที่จะทำให้พอใจคือความสุข ก่อนที่จะได้รับความสุขก็ต้องฝืนเสียก่อนดังที่กล่าวมาแล้วนั้น

เมื่อปรากฏเป็นผลขึ้นมา ถึงแม้หากจะพอเป็นพอไปจนกลายเป็นผู้ติดธรรม เราติดโลก ติดกิเลสตัณหาอาสวะนั้นเราติดมานานแล้ว ได้บวกลบคุณหารดูซีเป็นความสุขความสบายแก่เราอย่างไรบ้าง ไม่มีเลย ที่นี้ติดธรรมเป็นยังไง นาน รู้ละที่นี้ ติดธรรมติดมากเท่าไรยิ่งเย็น ยิ่งเบา ยิ่งสบาย สุดท้ายอยู่คนเดียวก็สบาย แล้วติดมากเข้า เอาจนกระทั่งถึงเป็นก็เป็น ตายก็ตายด้วยธรรมนี้แหละ ไม่หวังพึ่งอะไรในโลกนี้ทั้งสิ้น หวังพึ่งธรรมอย่างเดียว เอาธรรมเป็นชีวิตจิตใจ เอาธรรมเป็นลมหายใจ เอาธรรมเป็นที่พึ่งเป็นที่พึ่งตาย ยิ่งหนุนความเพียรเข้าไป กิเลสยิ่งแตกกระจาย แตกกระจายออกไป ธรรมซึ่งเป็นแดนพ้นทุกข์โผล่ขึ้นมาเรื่อย โผล่ขึ้นมาเรื่อยภายในใจ จนกระทั่งสว่างกระจ่างแจ้งเป็นโลกวิทู ปรากฏอย่างเด่นชัดขึ้นที่ใจแล้ว เอาละที่นี้ คำว่าติดธรรมก็หายหมด ติดโลกก็หายหมด ไม่ติดอะไรทั้งนั้น แน่ะ เห็นไหมละ

เช่นเดียวกับเราเดินทางเข้ามายังวัดป่าบ้านตาดนี้ ต้องอาศัยสายทางเดินเข้ามา ปลีกแวะไม่ได้ จะว่าติดทางก็ยอมรับ แต่ทางนี้เป็นไปเพื่อจุดหมายปลายทาง เราต้องเดินไปตามทางนี้ นี่ติดธรรม เอาติดเถิด ติดเพื่อจุดหมายปลายทางแห่งความพ้นทุกข์ เมื่อผ่านพ้นถึงจุดที่หมายแล้วธรรมที่ว่าติดๆ นั้นมันก็หมดความหมายไปเอง เช่นเดียวกับเรามาถึงสถานที่นี้แล้วทางก็หมดความหมายไปเอง หมดความจำเป็นไปเอง นั่นให้ติดเสียทีเถอะ ติดธรรม อย่าติดเอาแต่ความซบับ ไม่ดี บ่นให้ลูกให้หลาน บ่นให้สามีภรรยา ส่วนมาก ผู้หญิงชอบบ่น (ท่านอาจารย์หัวเราะเบาๆ เปลี่ยนจากเทศน์เป็นการคุยกัน) แต่เราไม่ได้ว่าผู้หญิงแฉะนั้นนะ โน่นอาจารย์ว่าทางฟากหนองคายต่างหากนะ ผู้หญิงฟากหนองคายบ่น

เก่งจู้จู้จุกจิก ทั้งหยิกทั้งข่วนยุ่งไปหมด ผู้ชายจะกลับบ้านที่ต้องคิดหน้าคิดหลังว่า เอ ไร หลังข้างนี้ก็ยังไม่หาย ข้างโน้นก็ยังไม่หาย วันนี้มันจะเอาตรงไหนนะ มันเลยเป็นเหตุให้สร้างปัญหาขึ้นภายในใจ

ส่วนผู้ชายนั้นไม่ค่อยพูด หนักแน่น เฉยๆ เรื่อยๆ พวกผู้หญิงนี่อะไรก็ไม่ว่า เสียใจนะ อาจารย์ว่าผู้หญิงที่อื่นห rokok (ท่านหันมาบอกอย่างเป็นห่วง แต่ลูกศิษย์กลับหัวเราะชอบใจ) สำหรับพวกผู้ชายก็เหมือนกัน พวกที่เปลือไม่ได้ต้องเอาให้หนัก คนเราอยู่ด้วยกันแล้วต้องมีเหตุผล ต่างคนต่างมีเหตุผลแล้วอยู่ด้วยกันเถิด มนุษย์เราเนี่ยเห็นได้ ยิ่งกว่าอะไรเสียอีก ไรเรื่องความมั่งมี ความร่ำรวย ความเด่นดังอะไรนั้นไม่สำคัญไปกว่าใจที่มีความปรองดองสามัคคี ความซื่อสัตย์สุจริตต่อกันระหว่างสามภรรยา นั้นเป็นแก้วสารพัดนึก เป็นรากเหง้าค้ำคูณแห่งความอยู่เย็นเป็นสุขในครอบครัว นี่เป็นรากฐานที่สำคัญมาก ขอให้พากันรักษาให้ดี แล้วสิ่งที่ปรารถนาเหล่านั้นก็จะพากันเจริญขึ้นมาเอง เข้าใจแล้วหรือวันนี้ที่อธิบายให้ฟัง (ท่านอาจารย์ถาม ทุกคนก้มลงกราบรับโอวาทจากท่านอาจารย์) เออ ผู้ชายก็ไปแบบหนึ่ง ผู้หญิงก็ไปแบบหนึ่ง มันคนละแบบ วันนี้เราพูดถึงผู้หญิงผู้ชายที่มีแบบนะ ส่วนผู้ที่ไม่ใช่แบบเราก็ไม่พูดถึง เอาละ พอก่อน เอวัง”

จบเทศน์และธรรมรวมทั้งโอวาทของท่านอาจารย์ ทุกคนยิ้มแย้มแจ่มใสปีติเบิกบานในธรรมที่ได้รับฟังในวันนั้นเป็นอย่างยิ่ง

จากการเดินทางไปโน่นไปนี่ ย้ายไปเกือบจะทั่วประเทศ ทำให้ได้พบปะผู้คนมากมาย ถ้าจะนับก็คงจะเป็นสิบล้านที่รู้จักอย่างฉาบฉวย ผิวเผิน แต่ก็มีเพื่อนพ้องผู้ร่วมงานอีกเป็นจำนวนมาก รวมทั้งชาวบ้านผู้คนอื่นๆ ที่ได้รู้จักรักสนิทชิดเชื้อเหมือนญาติพี่น้องอีกเป็นจำนวนไม่น้อยเหมือนกัน เมื่อย้ายมาอยู่ภาคอีสาน ครอบครัวของผู้เขียนจึงมีเพื่อนพ้องไปมาหาสู่กันมิได้ขาด สำหรับสภธรรมิกทั้งหลายต่างก็ตีปีกตีใจ เมื่อรู้ว่าเรามาทอดสมออยู่อีสานระยะหนึ่ง เพราะต่างก็หวังให้เราพาไปกราบเยี่ยมมครูอาจารย์ทางด้านปฏิบัติสมาธิภาวนา

ผู้เขียนและคณะจะต้องวางแผนก่อนว่าจะนำญาติมิตรทั้งหลายไปทางไหนก่อน แวะที่วัดไหนบ้าง โดยเริ่มที่ขอนแก่นเป็นศูนย์กลาง วัดป่าบ้านตาด จังหวัดอุดรธานี จึงเป็นวัดที่จะต้องนำเพื่อนฝูงไปทุกครั้ง และโดยที่ทุกคนต่างก็มีธุระ มีวันเวลาอันจำกัดในการ

เดินทางไปกลับ บางครั้งก็ต้องเขียนจดหมายไปนัดกับท่านอาจารย์ไว้ก่อน โดยกราบเรียนทางวิทยุสั้น ๆ ว่า “วันนี้ เวลา นี้ จะมากราบท่านอาจารย์ จะอยู่หรือไม่” ท่านอาจารย์ก็จะตอบมาด้วยสำนวนเดียวกัน “วันนี้ เวลา ๘.๐๐ น. ยังอยู่ที่วัด หลังจากนั้น ถ้ามีธุระที่ไหนก็จะไปทำธุระเสียก่อน เสร็จธุระจึงกลับมาอยู่ที่วัด” ลูกศิษย์ทั้งหลายอ่านคำตอบของท่านแล้วหัวเราะด้วยความเข้าใจ รีบแต่งตัวแต่เช้าตรู่ออกเดินทางทันที เพราะท่านบอกแล้วว่า ถ้ามีธุระก็จะไปทำธุระ ไม่นั่งรอใคร

พอไปถึงก็ต่อว่าท่าน “อ่านจดหมายท่านอาจารย์แล้วต้องรีบมาทันที กลัวท่านอาจารย์จะไปธุระที่ไหน ๆ เสียก่อน”

“ก็อะไรมันแน่เสียที่ไหนเล่า บอกแล้วว่าถ้ามีธุระก็ต้องไปทำธุระเสียก่อน จะมานั่งรออยู่ได้ยังไง จะตอบว่าอยู่แน่ ๆ ได้เระะ ของไม่แน่นอนะมันแน่ที่สุดละรู้ไหม” ท่านตอบแล้วหัวเราะ ทุกคนรับคำของท่าน เพราะเป็นจริงทุกประการ ผู้เขียนได้กราบเรียนท่านว่า “เมื่ออาทิตย์ที่แล้วก็มา แต่ท่านอาจารย์ไม่อยู่”

“รู้แล้ว แต่ไปธุระที่วัดโน้น อำเภอ...อยู่ที่หนองคาย” ผู้เขียนฟังแล้วก็เริ่มซัก

“ท่านอาจารย์ไปทำไมคะ ไปวิเวก”

“เปล่า ไปช่วยหมูป่า มันถูกคนเขายิงเอา หนักันหัวซุกหัวซุน นำสงสารเหลือเกินเลยไปช่วย”

“ช่วยอย่างไรคะ”

“ก็ไปเจาะกำแพงวัดไว้ให้เป็นช่อง พอให้มีหนีลอดเข้ามาหลบลูกปืนได้ นำสงสารมาก” ท่านอาจารย์เล่าให้ฟังท่าทางสยดสยอง เวทนาสัตว์ผู้ยาก “อยู่ ๆ ไปมันอด ไม่มีอาหารก็ต้องออกไปหากินไกลออกไปเรื่อย คนเห็นมันเข้าก็ไล่ยิง มันก็หนีความตาย เคยซื้อหัวมันบ้างอะไรบ้าง ที่มันกินได้ไปโยนไว้ให้เป็นคั้น ๆ รถ เพราะกลัวมันอดตายนี่แหละ”

นี่คือธุระของท่านอาจารย์ ซึ่งนอกจากจะเกี่ยวข้องกับผู้คนทั้งใกล้และไกลแล้ว สัตว์ทั้งหลายทุกชนิดที่อยู่ในญาณ ที่ท่านเล็งเห็นล่วงรู้ได้โดยตลอด ที่มีทุกข์ยากสาหัส ท่าน

อาจารย์จะช่วยทันทีไม่มีรีรอ ความมีเมตตาอันมากมายล้นพ้น ผู้เขียนเคยเห็นด้วยตา และบางครั้งท่านก็ให้ผู้เขียนช่วยทำ คือท่านจะสั่งให้ไล่ไก่ที่คู้ยี่เยี่ยอยู่ตามโคนต้นไม้ในป่าในวัดใกล้ๆ กุฏิของท่าน ครั้นถามว่าทำไมจะต้องไล่ไก่ที่มันคู้ยี่เยี่ยหาอาหาร ท่านก็อธิบายว่า ต้นไม้ในวัดไม่มีอาหารเลย เพราะดินแห้งแล้ง ท่านจึงให้ซื้อปุ๋ยมาใส่ ให้อาหารแก่ต้นไม้ แต่ไก่ก็มากคู้ยี่ออกทั้งที่ไก่มีข้าว มีอาหารที่เหลือจากบาตรพระกินอยู่ทุกวัน แล้วไม่ได้อดอยากอะไร

และเราทุกคนที่เคยไปวัดป่าบ้านตาดได้เห็นมากับตา สูงจากไม้ใหญ่ขึ้นมาระดับหัวไหล่ จะมีศาลาเล็กๆ หลังคาสังกะสีหน้าตาเหมือนศาลเจ้า หรือศาลพระภูมิเจ้าที่ ในศาลาเล็กๆ นั้นจะมีข้าว กล้วย มะไฟ และของอื่น ๆ วางอยู่จนเต็ม ได้ความว่า เยาวงไว้ให้กระรอก กระแตในป่าได้อาศัยกินข้าวกันบาตรจากพระในวัด พวกเราบางคนยังเคยไปหยิบมะไฟเหล่านั้นมาชิม ได้รู้ว่ามะไฟนั้นหวานเจี๊ยบทีเดียว หลายคนบ่นเสียดาย แต่ไม่มีใครกล้าหยิบออกมา ความเมตตาของท่านอาจารย์และพระทุกองค์ในวัด ทำให้เราทุกคนตระหนักแนใจยิ่งขึ้นในการที่จะมีเมตตาเอื้อเฟื้อแผ่แก่ผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา

ทุกชีวิตต้องการอาหาร ไม่ต้องการอดอยากอนาถ ต้องการความสุขตามควรแก่สภาพของตน ท่านจะช่วยเท่าที่จะทำได้ทันที ทั้งคน ทั้งสัตว์ ต้นไม้ทุกชนิด อยู่ในความเมตตา อยู่ในขอบข่ายของการช่วยเหลือเท่าเทียมกันหมด มีหมาพันธุ์สปริตส์ขาวตัวหนึ่งมาอยู่กับพระในวัด ไม่ทราบใครนำมาถวายไว้ให้ ท่านบอกว่า “เขาชื่อโป้ ใครมาตีมาร้ายอย่างไรเขารู้หมด เขาจะดมสำรวจแล้วมาเห่าบอกอาจารย์อยู่ใต้ถุนกุฏิ พอบอกว่า “รู้แล้วโป้ รู้แล้ว” เขาก็จะหยุดเห่า สำรวจสิ่งอื่นๆ ต่อไป เขาเป็นหมาที่มีนิสัยดีมาก” (ปัจจุบันนี้มีปิ้งเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งตัว อยู่เป็นเพื่อนกับโป้)

ธูระของท่านอาจารย์นั้นเป็นสิ่งที่คนอย่างเราๆ คิดไม่ถึงหลายเรื่อง แต่เราได้รับรู้ทันทีว่า อ้อ เมตตาธรรมคำจูนโลกนั้นเป็นอย่างนี้เอง ท่านอาจารย์จะทำทุกอย่าง ทั้งสั่งสอนช่วยเหลือ และทำทุกเรื่องด้วยเหตุด้วยผล ไม่มีผิดพลาด ทุกสิ่งเต็มเปี่ยมสมบูรณ์บริบูรณ์ เพราะเป็นสิ่งที่ทำด้วยสติและปัญญาทุกชั้นตอน

“มีอะไรละ ถึงได้รับหุตาเหลือกมากันแต่เช้า” ท่านถามผู้เขียน ซึ่งเป็นตัวเจ้าปัญหาหมายเลขหนึ่ง

“มีญาติผู้ใหญ่มาจากกรุงเทพฯ ค่ะ ท่านทำสมาธิมานานแล้ว ได้เห็นนั่นเห็นนี่ แต่ตัวท่านเองไม่เชื่อ หรือเชื่อครึ่ง ไม่เชื่อครึ่ง ได้พบพูดคุยกับวิญญูณต่างๆ เหล่านั้นมาจะร่วมสามสิบปีเข้าแล้ว อยากจะมากลางเรียนถามท่านอาจารย์ว่า สิ่งที่ได้เห็นนั่นจริงหรือไม่จริง” ท่านอาจารย์นั่งฟังเฉยๆ ผู้ใหญ่ที่ผู้เขียนพาไปได้กลางเรียนถามเพิ่มเติมขึ้นว่า “คือว่าผมสงสัยครับ เช่น ในขณะที่นั่งสมาธิได้เห็นเทวดา เห็นถนัดชัดเจนว่าแต่งตัวอย่างนั้นๆ หลับตาก็เห็น ลืมตาก็ยังเห็นอยู่ อยากจะให้แน่ใจว่าสิ่งที่เห็นเป็นความจริง หรือว่าเราหลอกตัวเอง”

“มันมีทั้งสองอย่างนั่นแหละ” ท่านอาจารย์ตอบซ้ำๆ “เทวดาก็มี เทวดาก็มีส่วนมากเทวดา” ลูกศิษย์หัวร่อ ท่านหันมาย้ำกับพวกหน้าเป็นทั้งหลาย

“อ้าว จริงๆ นะ ไม่ได้พูดเล่นๆ มันมีอยู่ทั้งสองอย่าง เทวดานั้นมี เทวดาก็มีเดาไปชิ ธาตุสิบสองไปหลอกเจ้าของให้เข้าใจว่าเป็นความจริง นั่นเรียกว่า “เทวดา” แต่เมื่อเรารู้ความจริงแล้ว เข้าใจจริงๆ แล้ว มันไม่เป็นอย่างนั้น เหมือนอย่างเรามาหากันนี้แหละ มากันนี้นะ มากี่คน ผู้หญิงกี่คน ผู้ชายกี่คน สนทนาปราศรัยกันว่าอย่างไร แม้ไม่ได้เดินมาตรงนี้ มองเห็นกันอยู่ก็รู้ว่ามาหา เดินผ่านหน้าผ่านหลังไปก็รู้ เพราะมันเป็นความจริง แม้ว่าตาฝ้าฟางไปเป็นอีกอย่างหนึ่ง ตาเห็นก็อีกอย่างหนึ่ง ที่นี้ตาภายในเล่าก็เหมือนกัน ตาภายในที่มีความชำนาญเป็นส่วนใหญ่ มันก็อาจจะมึฝ้าฟางไปบ้าง แต่โดยนิสัยแล้วมันจะรู้อย่างนั้น ทีแรกมันจะผิดๆ พลาดๆ ไปก่อน ถ้าเราไปพลัดไปหลงเข้ามันก็ผิดไปเอง แต่ถ้าเราไม่หลง พยายามปรับปรุงหลักจิตของเราให้ดี เมื่อหลักจิตของเราดีแล้ว ความแม่นยำมันก็สูง เราก็ค่อยทราบเข้า ทราบเข้าเรื่อย สิ่งที่จริงก็รู้ สิ่งปลอมก็รู้

เหมือนอย่างเช่น ธนบัตรปลอมกับธนบัตรจริง คนที่ไม่เคยเห็นธนบัตรปลอม หรือธนบัตรจริง แล้วจะเอาอะไรมาให้จริงเล่า เข้าใจไหม จะต้องคนที่ชำนาญในเรื่องธนบัตร เฉพาะอย่างยิ่งพวกธนาคาร เขาจับปู้ปู้เลย นั่นมันเป็นอย่างนั้นนะ อันนี้ก็เหมือนกันนั่นแหละ นักภวานาจะต้องมีความเชี่ยวชาญทางด้านภวานา เหมือนกับนายธนาคารจะต้องชำนาญในเรื่องการเงิน ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญนี้พูดไม่ถูก สอนกันไม่ได้ ผู้ที่จะเป็นไปอย่างนั้นพื้นฐานเบื้องต้น นิสัยเบื้องต้นมันมีมันจะรู้ พอจิตสงบแล้ว มันจะแยกออกไปรู้ ที่นี้มันก็จริงละ คืออาการของมันจะแสดงออกมา”

“อย่างที่ผมเห็นนี่ มันเกิดวิจิกิจฉาว่าจริงหรือไม่ จึงมากrabเรียนถาม”

“ก็อาจารย์ไม่ได้เห็นกับคุณ จะรู้ได้อย่างไรว่าจริงหรือปลอม รับรองกันไม่ได้จึงไม่ทราบ”

“ถ้าเช่นนั้น เมื่อมีความชำนาญแล้ว จึงจะทราบด้วยตัวเอง รู้ได้เฉพาะตัวใช้ไหมครับผม”

“ถ้าเรามีความชำนาญ เข้าใจในทางออกทางเข้าของจิต ของกระแสจิตแล้วก็จะเข้าใจได้โดยลำดับ ละเอียดยิ่งกว่านั้นอีก มันสำคัญที่ความชำนาญ ความรู้ ความละเอียดลออของความรู้เราก็จะเข้าใจ แต่ว่าถ้าอะไรเป็นตัวเดาขึ้นละก็เป็นของหยาบๆ ทั้งนั้น นี่มันต่างกันนะ ความรู้พื้นๆ ธรรมดาๆ อย่างเราๆ ท่านๆ นี้อย่างหนึ่ง ถ้าฝึกมากก็จะละเอียดเข้าไป ละเอียดยิ่งเข้าไปโดยลำดับ จนกระทั่งเป็นปรีชาญาณ นั่น หยั่งทราบได้หมดตลอดทั่วถึง ไม่ต้องไปกำหนดกฎเกณฑ์ก็รู้ อย่างเช่น พระพุทธเจ้าของเรา นี่มันต่างกัน จะเทียบก็เหมือนกับการเขียนหนังสือ เช่น คำว่า “ท่าน” กว่าจะเขียนออกมาได้ ต้องนึกถึงตัวนั้นตัวนี้ ท.สระอา น หนู แล้วก็ไม้เอก จึงจะอ่านว่า “ท่าน” ได้ แต่สำหรับคนที่ชำนาญแล้ว พอว่า “ท่าน” มันมาพร้อมกันหมดทุกตัว เข้าใจเสียที่ซี การภาวนานี้ละ”

“ก็อย่างที่ผมเห็นนี่นะครับ เป็นวิญญาน พอนั่งปุ๊บเขาก็ไหลมาให้เห็น มาแสดงตัวว่าเขาอยู่ที่นี้ แต่งตัวอย่างนี้ แล้วก็มาเล่าเรื่องต่างๆ ให้ฟัง แต่ตัวเราเองมันเสียตรงที่ไม่ยอมเชื่ออะไรง่ายๆ” ผู้ถามพยายามถามย้ำ ท่านอาจารย์จึงตัดบทว่า

เข้าใจละ ถ้าเราไม่เชื่อ ก็อย่าไปสนใจกับสิ่งเหล่านั้น ให้เราทำจิตของเราให้สงบเกิดหลักนี่จะเป็นหลักใหญ่ของการภาวนา นอกนั้นเป็นเรื่องปลีกย่อย มันจะเกิดมันก็เกิด มันไม่เกิดก็ช่างมันเถอะ ไม่มีความสำคัญอะไรนัก สำคัญที่ทำจิตของเราให้สงบเย็น หรือพิจารณาให้แยกคายทางปัญญา ที่จะพิจารณาแยกธาตุแยกชั้นธัมมขันธ์ข้างนอกข้างในให้ละเอียดทั่วถึงเพื่อความปล่อยวาง อันนี้ต่างหากที่เป็นหลักของพระพุทธเจ้าโดยแท้” ท่านอาจารย์พยายามมิให้ผู้ฟังติดอยู่ในเรื่องของความเป็นผู้มีอิทธิปาฏิหาริย์ ซึ่งท่านเห็นว่าไม่สำคัญเลย ท่านสอนเพื่อความหลุดพ้น แต่ผู้คนอื่นๆ เมื่อมาถึงจุดนี้แล้วจะหลง และติดอยู่กับสิ่งที่ได้เห็นเพียงแค่นั้น ไม่มีทางหลุดพ้นไปได้จากวัฏจักรนี้ ท่านย้ำอีก

“การเห็นสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องปลีกย่อย ขอให้ยึดเอาหลักเกณฑ์ไว้ให้ดีเถิด เห็นอะไรแล้วจะเชื่อหรือไม่ อาจารย์ไม่ได้ตำหนิตรงนั้นนะ แต่ถ้าตรงนี้ตรงหลักใหญ่ยังไม่ได้เรื่องแล้วไปยุ่งกับตรงนั้น อันนี้ต้องตำหนิกันละ เพราะสำคัญมาก การภาวนาต้องเล็งถึงความสงบเป็นพื้นสำคัญ”

ท่านอาจารย์พระมหาบัวไม่เคยสอนให้หลงในสิ่งที่เห็นในสมาธิ นรกสวรรค์ บาปบุญเป็นของมีจริง แต่มีให้ติดสิ่งเหล่านั้น เพราะมิใช่สิ่งที่จะนำไปสู่ความพ้นทุกข์ ท่านสอนให้ตรงดิ่งเข้าเป้าหมายคือหลุดจากการเวียนว่ายตายเกิด สู่ความสงบอันเป็นนิรันดร ลูกศิษย์ถามขึ้นว่า

“แล้วทำอย่างไร จึงจะผ่านจุดนี้ไปได้” ท่านอาจารย์จึงอธิบายต่อไป

“มันจะผ่านหรือไม่ผ่านก็ตาม ขอให้จิตสงบเถอะ มันจะรู้ของมันเอง ไม่ใช่เหมือนกับว่าจะผ่านตรงนี้แล้วก้าวไปตรงโน้นนี่นา จิตนะเวลามันติด ไม่ต้องก้าวไปตรงไหนมันก็ติด พอเห็นบนฟ้าไปด้วยเรือเหาะเรือบิน ไปทวีปโน้นทวีปนี้ มันก็ติด มันติดอยู่ภายใน ไม่มีก้าว ไม่มีเข้ามีออก มันติดอยู่ภายในนี้ เวลาจะแก้มันก็แก้อยู่ภายในเช่นกัน ถ้ามันแก้มันได้ ก็จะเบาไป มันจะรู้เอง ไปไหนก็จะรู้ จนกระทั่งหมดจริง ๆ อยู่ไหนมันก็รู้ วางใจได้ตรงนี้ แน่-เข้าใจแล้วหรือ?” ท่านถามด้วยเมตตาแล้วอธิบายซ้ำอีก เมื่อเห็นลูกศิษย์ก้มลงกราบรับ แสดงว่าเข้าใจ และขอบพระคุณที่ท่านได้กรุณาชี้แจงแนะนำ

“หลักของมันจริง ๆ เป็นเช่นนั้น ไม่ต้องก้าวไปไหนละ มันปลดมันเปลื้องตัวของมันเองที่มันผูกพันอยู่นั้นแหละ ค่อยปลดค่อยเปลื้องของมันไปโดยลำดับ ค่อยสว่างกระจ่างแจ้ง แจ่มออก ชัดออก ๆ นั้นแหละหลักสำคัญ เอาให้มันสงบนะ อย่าไปสนในเรื่องอื่นเลย เมื่อมันอยู่ในวิสัยของเราแล้วก็จะทราบได้เอง ทั้ง ๆ ที่เราเป็นคนไม่เชื่ออะไรเลย แต่แล้วพอรู้จริงเข้า จะค้ำนเจ้าของจนหัวแตก คือไม่มีถอย ถึงหัวจะแตกก็แตกแต่หัว ก็เราเชื่ออย่างนี้จะว่าไงวะ นั้นเมื่อมันถึงขั้นของมันจริง ๆ มันก็จริงอยู่อย่างนั้นจะว่าไง? ถ้ามันไม่จริงยังลุ่ม ๆ ดอน ๆ อยู่เชื่อบ้างไม่เชื่อบ้าง มันก็เป็นธรรมดาอีก ที่มันจะแทรกอะไรเข้ามาก็ได้ เรื่องของธรรมและเรื่องของกิเลสเป็นคู่แข่งกันอยู่ มันเป็นธาตุสืบทัน แม้แต่เราจะปฏิบัติธรรมอันเป็นของจริง เราเชื่อได้ร้อยเปอร์เซ็นต์ เชื่อว่าธรรมนี้เป็นธรรมแท้ ๆ กิเลสมันยังเข้าแทรกกว่าไม่ให้เชื่อธรรม ไม่ให้เชื่อบาป เชื่อบุญ ไม่ให้เชื่อนรก ไม่ให้เชื่อสวรรค์ นั้นล้วน

เป็นเรื่องของกิเลสทั้งนั้น ไม่ใช่เรื่องของธรรม ถ้าเป็นเรื่องของธรรมแล้วมีแต่ความจริง ทั้งนั้นไม่ลบล้าง มีอะไรที่ไหน ภพน้อยภพใหญ่ที่ไหนๆ พระพุทธเจ้าท่านไม่เคยลบล้าง...” ถึงตอนนี้ลูกศิษย์ถามชัดขึ้น

“ถ้าเช่นนั้น วิจิกิจฉา หรือความสงสัยนี่ก็คือตัวกิเลสชณะ?” ท่านอาจารย์เลยดูเข้าไปให้

“ก็คือกิเลสนั้นแล้ว!” มันจะอะไรที่ไหนเล่า? พุดกันมาตั้งนานหาว่าพุดเฉยๆ อีกนั้นแหละ ถ้าจะว่ากันไปต่างคนต่างก็มีกิเลส แแบกกิเลสเข้าหากัน เอ้า-กิเลสมากนักหรือ เอ้า-กิเลสรับไป มันก็เลยกลายเป็นคนบ้าใช้ไหม? ต้องพุดอย่างนี้แหละ ก็เป็นธรรมดา ยังจะมาพุดอยู่อีก ตัวที่เห็นนั้นละกิเลสละ” ลูกศิษย์หัวเราะชอบใจที่โดนดู เพราะเป็นอุบายที่จะบอกผู้มีวิจิกิจฉาว่ากิเลสนั้นคืออะไร ท่านอาจารย์หันไปฉันท้ำในแก้ว เพราะท่านคงจะเห็นดีเห็นงามที่ต้องสอนผู้เบาปัญญาทั้งหลาย ครูหนึ่งท่านก็สอนต่อว่า

“ไปอ่านหนังสือที่ให้ไว้ มีอยู่ในนั้นหมดแล้ว พยายามวางจิตให้อยู่กับที่ไม่วอกแวก จะได้ผลดี”

“ถ้าเช่นนั้นขอทราบเรียนถามปัญหาใหม่ คือในวันสำคัญต่างๆ ทางพุทธศาสนา เช่นวันมาฆบูชา, วิสาขะฯ, เข้าพรรษาอะไรต่างๆ เหล่านี้ ได้พบว่าพระท่านมีของที่ผู้คนนำมาถวายมากมายเหลือเฟือ เราจึงหยุดทำบุญในวันเหล่านั้น เพราะโดยปกติก็ทำบุญใส่บาตรทุกวันกันอยู่แล้ว ความคิดเช่นนี้ผิดหรือถูกคะ? ท่านอาจารย์ตอบคำถามทันทีว่า

“ส่วนนั้นถูก ส่วนนี้ผิด ส่วนนั้นก็คือมีคนทำบุญกันเยอะแล้ว ก็เยอะจริง ๆ เสียด้วย นั้นเรียกว่าเยอะแยะมากมายไม่ผิด ข้อนี้เข้าใจไหม แต่ที่นี้ในเมื่อของมันเยอะแล้ว มันไปเยอะของเขา ไม่ใช่เยอะของเรา นี่-มันผิดตรงนี้ เข้าใจไหม หือ?” ท่านอาจารย์ถามด้วยความเมตตาแล้วหัวเราะ อธิบายต่อไปว่า

“เราจะไปภาคภูมิใจอะไรกับของคนอื่นเขา ทั้งที่เราไม่ได้ทำนะ” ลูกศิษย์อธิบายชัดขึ้น

“ก็ไม่ได้ภาคภูมิใจอะไรกับของคนอื่นหรอกค่ะ แต่เห็นของเหลือเฟือ พระท่านมีมากมายแล้วเลยหยุด”

“เออนั้นแหละ สมมุติว่าตำหนิของเขาทำไม ไม่ใช่ของเรา ภาคภูมิใจทำไมกับของเขา ไม่ใช่ของเรา ของเยอะนะของใคร? มีของเราไหม? ไม่มี นาน-ดูตรงนี้ซิ ใครทำบุญคนนั้นก็ได้รับบุญ เราไม่ได้ทำเราทำได้ไหมล่ะ? เฮ้อ...ของง่ายๆ ลูกศิษย์พระกรรมฐานทำไมเป็นอย่างนี้วะ มาละให้โดนดุดอยู่เรื่อย” ท่านพูดแล้วก็หัวเราะ ลูกศิษย์ก้มลงกราบรับด้วยความเข้าใจและยินดี กราบเรียนต่อท่านอาจารย์ด้วยความจริงจังว่า

“ไม่โดนก็ไม่มีความสุข”

“เข้าใจแล้วนะ ที่นี้” ท่านอาจารย์ถาม

“เข้าใจดีแจ่มแจ้งแล้วค่ะ เคยสงสัยว่าเราทำผิดหรือถูกที่เห็นว่าพระท่านมีของเหลือเฟือมากมาย จึงงดในวันสำคัญเหล่านี้”

“ใครเขาจะทำมากน้อยเพียงไรไม่ใช่เรื่องของเรา แต่เราไม่ถอยชิ เรื่องการทำบุญเราทำความดีเพื่อตัวเราเอง แยกออกไปให้เป็น ให้มันเห็นของง่ายๆ แทะๆ”

“ที่จริงก็ของง่ายๆ อย่างที่ท่านอาจารย์สอน แต่เรามันไม่ทันคิด จนท่านบอกจึงเข้าใจ”

“ของง่ายๆ เหล่านี้แหละ แต่กิเลสมันมาช่วยทำให้ยากรู้ไหม? เราทำของเราต่างหาก เราไม่ได้ทำเพื่อใครที่ไหน ถ้าเป็นหลักของธรรมแล้วจะต้องเป็นอย่างนั้น ทำไปเถิดบุญนะ ทำมากทำน้อยก็ไม่เสียหายอะไร ได้ทั้งฝ่ายโน้นฝ่ายนี้ แต่ถ้าจะคิดว่าเราเสีย ก็แล้วแต่จะคิดนะ ถ้าคิดในทางธรรมก็ต้องคิดว่า การทำบุญให้ท่านเป็นของดี แต่ที่นี้ไอ้ที่โมโหลูกศิษย์นี่ก็เพราะมันชอบมาเข้าซี่ อันนั้นก็ดี อันนี้ก็ดี บางทีอาจารย์ก็ฉันไม่ได้ ยังจะเอามาให้ฉันเรื่อยไป นี่ซิมันโมโหนะ มันฉันไม่ได้ก็บอกแล้ว ธาตุขันธมันไม่รับ เห็นเข้าก็จะอาเจียน มันกลืนไม่ลงนี่นา เวลาเจ็บป่วยไม่สบายรับไม่ได้”

“ก็คุณหมอสั่งมาว่า ท่านอาจารย์ควรจะต้องฉันอย่างนี้ จิตก็เป็นเรื่องของจิต สังขาร ก็เป็นเรื่องของสังขาร ลงสังขารไม่ดีถึงจิตจะดียังไงมันก็อยู่ไม่ได้ เพราะมันต่อเนื่องกันอยู่ ก็เป็นห่วงท่านอาจารย์ จึงอยากจะถวายของที่ดี มีประโยชน์” ลูกศิษย์อดที่จะแย้งไม่ได้ แต่ ก็ด้วยความเคารพและเป็นห่วง ท่านอาจารย์ตอบด้วยความเข้าใจว่า

“เออรูละ เรื่องชั้นนี้ก็เรื่องของชั้น จิตก็เรื่องของจิต หมอไม่ต้องบอกหรอก เรา สอนและปฏิบัติอย่างนี้อยู่แล้ว ธาตุชั้นนี้มันไม่ดีก็บอกว่าไม่ดี แต่เราไม่ได้บอกว่าจิตมันไม่ดี จิตมันชั่ว เราไม่ได้พูดนะ ถ้าจิตของพวกนั้นดีแล้ว เราไม่พูด แม้จิตเราดี เราก็ก็นิ่งนะ! ถ้าจิตเราไม่ดีเราจะพูด ถ้าจิตคนนั้นไม่ดีเราจะพูด ก็พูดกันตามความจริงนี่จะว่าไง? เรื่อง ธาตุเรื่องชั้นนี้เป็นอย่างนี้อยู่แล้ว ก็เหมือนรถราที่แหลอะ อันนั้นมันเสีย อันนี้มันก็เสีย อะไรมันเสียเล่า ก็รถมันเสียนะซิ เราไม่ได้เสีย เราเป็นคนขับรถ เราไม่เสีย เราดีเราก็ก็นิ่งอยู่ แต่รถมันเสียมันไปไม่ได้จะว่าไง (ท่านอาจารย์ถามแล้วหัวเราะ) เรื่องธาตุชั้นนี้มันก็เหมือน รถเหมือนกัน” แต่ลูกศิษย์ก็อดเถียงอ่อยๆ ไม่ได้

“เพราะฉะนั้น ก็จะต้องแก้ที่รถให้มันดี มันถึงจะไปกันได้ไงคะ ท่านอาจารย์”

“ก็นั่นแหละ จะแก้ยังไงที่ควรแก้ก็แก้กันไป แก้ไม่ได้ก็ทิ้งเหมือนกัน ก็รถ ทั้งหลายนี้แหละ เข้าใจไม่รู้ก็ครั้งก็เห็น สวนเข้าไป สวนออกมา ที่เข้าไปแล้วไม่ออกก็มี ยังรู้ แหละไอ้รถนะหมดกำลังของมันแล้ว คนขับจะมีมือดีขนาดไหนก็เถอะ ลองไปขับรถเสีย หมดแล้ว ขึ้นไปนั่งดูซิพวงมาลัยหมุนไปหมุนมายังไงมันก็ไม่ไป เพราะฉะนั้นจิตจะดีขนาด ไหนก็ตามลงธาตุชั้นนี้มันไม่อำนวยแล้ว ธาตุชั้นนี้มันไม่ไปจะว่ายังไงเล่า พวกเราไม่ก้าว พาลูกมันก็ไม่ลุก (ท่านอาจารย์หันมาถามว่า) แล้วเราละจะว่ายังไง? เรื่องธาตุชั้นนี้กับจิตนี้ มันคนละอย่างกัน เราพูดยันเลยทั้งสามโลกธาตุ พูดอย่างนี้ว่าเราไม่หวั่น จะหาสิ่งใด คัดค้านได้ อะไรรจะค้านธรรมได้? -ไม่มี

ธรรมเป็นเครื่องนำออกจากกองทุกข์ พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ ขอให้ปฏิบัติตามแล้ว มันจริงทั้งนั้น ไม่ต้องบอกให้กราบพระพุทธเจ้า กราบลงไปเลย พระพุทธเจ้าจะปรินิพพาน ไปก็ร้อยก็พันปี ก็ร้อยก็พันองค์ ไม่ต้องไปคาดไปหมายหาเงา หาอะไร ดูความจริงที่ ปราบกฏอยู่กับเจ้าของเท่านั้นถึงกันหมด นั่นฉันใด นี่ฉันนั้น — นี่ฉันใด นั่นฉันนั้น เท่านั้น เป็นพอ พระพุทธเจ้าปรินิพพานไปไหน สูญไปไหนหือ? (ท่านถามศิษย์ซึ่งกำลังฟังเพลิน) มี

แต่พวกหูหนวกตาบอดเท่านั้นที่ว่านิพพานสูญ คนตายแล้วสูญ พวกตาดีไม่ว่าสูญ ตาดีก็คือ พระพุทธเจ้าและพระสาวกทั้งหลาย ท่านเหล่านั้นตาดี ท่านไม่ลบล้างสิ่งที่มีอยู่ทั้งหลาย ไม่ว่าภพน้อยภพใหญ่ มีก็ภพที่ชาติในโลกธาตุของเรานี้มันนับได้หรือ? ภพมนุษย์นี้เป็นภพชาติหยาบๆ มองเห็นอะไรชัด พวกสัตว์เดรัจฉานแต่ละประเภทๆ นี้ เป็นคนละภพละชาติของเขา มองเห็นกันได้ก็ไม่ลบล้าง

อันนั้นเป็นนก อันนี้เป็นกา อันนั้นเป็นกระรอก อันนี้เป็นกระแต มองเห็นเราไม่ลบล้างว่ามันไม่มีใช้ไหม? แต่สิ่งสุดวิสัยที่ตาของเราจะเห็นได้ เราจะไปลบล้างว่าไม่มีได้อย่างไร เพราะความจริงมันมี พระพุทธเจ้าท่านหยั่งทราบหมด อะไรมีไว้อย่างไร ก็ต้องยอมรับว่ามี ยอมรับว่ามีพร้อม ก็ภพที่ชาติยอมรับไว้หมดเลย ทั้งอดีต อนาคต ภพชาติที่เคยเป็นมาแล้วอย่างไรก็ไม่ทรงลบล้าง ช่างหน้าที่จะเป็นอย่างไรประจำของสัตว์และโลก สงสาร ก็ไม่ทรงลบล้าง ปัจจุบันนี้เป็นอย่างไร พระองค์ก็ไม่ทรงลบล้าง มันมีมันจริงอยู่ด้วยกัน มีอยู่อย่างไร ทั้งอดีต อนาคต ปัจจุบันจริงเท่ากัน ถ้าลบล้างอดีต ลบล้างอนาคต ก็ต้องลบล้างปัจจุบันด้วยซี ปัจจุบันเป็นผู้เป็นมา ปัจจุบันจะเป็นผู้เป็นไปข้างหน้า ปัจจุบันเป็นอย่างไรเวลานี้ ถ้าลบล้างอดีตไม่ได้ก็ไปลบล้างอนาคตซึ่งเป็นความเป็นมาของตน และเป็นความเป็นไปของตน คนๆ นั้นจะสร้างความชั่วลามกไว้มาก

พระพุทธเจ้าท่านเป็นองค์เดียวเท่านั้นที่สามารถสอนโลกธาตุทั้งสามโลกธาตุนี้ จะไม่อาจหาญได้อย่างไร ถ้าไม่อาจหาญจะสอนโลกได้อย่างไร นั่นแหละความจริงแท้ๆ การตรัสรู้เพียงพระองค์เดียวเท่านั้นสามารถสอนโลกได้หมดทั้งสามโลก กามโลก รูปโลก อรูปโลก คนเราจะสอนเจ้าของเองได้ยาก พอจะนั่งภาวนาก็เอาแล้ว ดูซิ ดูจิตมันดิน...ดินแห้งๆ ๆ ๆ (ลูกศิษย์หัวเราะครื้นเพราะท่านอาจารย์ทำท่าทำใจดูด้วย) จะให้ภาวนาจะให้ทำความดีละก็มันเป็นอย่างนี้แหละ กิเลสมันลากคอไว้ไม่ให้ทำ เนะ เห็นไหมสอนตนได้ยังไม่มันถึงได้เป็นอย่างนี้

บางรายนะ เขามาหาแล้วเล่าให้อาจารย์ฟัง ฟังแล้วก็ขำ ขำจะตายเพราะมันเป็นความจริง โดยเอามาเทียบกับธรรมะ คือภรรยาเขาเกิดยุ่งงาน ให้สามีช่วยไปจ่ายตลาด สามีก็ไปให้ แต่พอผ่านไปเห็นวงพนันเข้า ก็เข้าไปเล่น เสียพนันหมด กลับบ้านไม่ได้ ก็มันไปเล่นเสียนี้กลับบ้านเมียทุบ คนเราไม่กลัวเมียได้อย่างไร ปกติผู้ชายมันก็กลัวเมียอยู่แล้ว ชอบหยิกชอบชวนใครจะเกินผู้หญิงวะ นั่นแหละ “ตัวเถลไถล” เราเอาคำนี้ต่างหาก ไป

จ่ายตลาดก็ไปจ่ายตลาดสิ ทำไมต้องไปจ่ายในวงพนันล่ะ นั่นมันผิด มันเถลไถล ทำไมไม่สอนตนว่าตนต้องไปจ่ายตลาด ถ้าไม่ไปจ่ายตลาดมันก็กลับบ้านไม่ได้ ป่านนี้มันจะกลับบ้านได้หรือยังไม่รู้ไอนั้นนะ!” (ทุกคนฟังท่านเล่าแล้วก็หัวเราะพร้อมๆ กัน)

“คงจะแบบเดียวกับที่ท่านอาจารย์สอนให้เดินตามรอยโค ก็จะต้องเจอโค ถ้าไปแหวะเวียนเสียที่ไหนก็ไม่เจอโค” หัวหน้าคณะเอ่ยเสริมขึ้น

“ก็นั่นแหละเหมือนกัน ใรรู้จักสอนตน เข้าใจไหมล่ะที่สอนวันนี้ะ เท่านั้นละนะ พูดมากไปก็เหนื่อย ก็ให้อาจารย์พูดอยู่คนเดียวนี้” ท่านหันไปที่แก้วน้ำ ลูกศิษย์ถามขึ้นว่า

“ตอนนี้ท่านอาจารย์มีหนังสืออะไรบ้างไหมคะ?”

“ตอนนี้เหรอ?” ท่านนึกคิด “ไม่มี เออ มีอยู่เล่มหนึ่งเผ็ดร้อนมาก”

“ปฏิบัติพระธุดงค์กรรมฐานสายพระอาจารย์มั่น?” ลูกศิษย์เดาทันที

“เล่มนั้นหมดแล้ว” ท่านตอบ

“แล้วเล่มไหนที่ท่านอาจารย์ว่าเผ็ดร้อนจะได้ขออีก”

“เอ้ ก็เคยให้แล้วไม่ใช่เหรอ “ศาสนายูที่ไหน” นะ ท่านตอบ

“อ้อ เคยได้แล้วค่ะ”

“ก็นั่นแล้ว ที่เผ็ดร้อนนะ อ้อนี่แสดงว่ามันไม่ได้อ่าน ถึงไม่รู้ว่าเป็นเผ็ดร้อนนะ” ท่านแก้มตุ๋นคอค แต่ลูกศิษย์กลับหัวเราะเถียงคอป็นเอ็น

“ปฏิบัติฯ ปฏิบัติเผ็ดร้อนกว่าเพื่อน” ได้ยินดังนั้นท่านอาจารย์ยังล่ำทับทันที

“เดี๋ยว อย่าเพิ่งหันไปทางอื่น ต้องตอบตรงนี้เสียก่อนนะ ตอบมาว่ามันยังไม่ได้อ่านหรือ?”

“อ่านค่ะ อ่านแล้วทุกเล่ม แต่เล่มไหนก็สู้ “ปฏิบัติฯ” ไม่ได้” ผู้ตอบยืนยันมั่นใจ

“แต่เราว่า เล่มนี้เผ็ดร้อนกว่านะ จะว่ายังไง?” ท่านอาจารย์ย้ำ ลูกศิษย์ยังกลัวบาปที่จะต้องเถียงครูจึงตอบเลี่ยงไปทางหนึ่ง

“งั้นเดี๋ยวจะกลับไปอ่านใหม่” ท่านอาจารย์ชี้หน้า

“น่าน เห็นไหม?” แสดงว่ามันยังไม่อ่านหรือ” แต่ลูกศิษย์ชอบเถียงยืนยันมั่นคง

“อ่านค่ะ อ่านทุกเล่ม”

“หน้อย — อ่านแล้ว มันอ่านแต่คำนำละซี มันโกหกได้นะ แน่...” ท่านอาจารย์ขู่เอาอีก คนชอบเถียงไม่ยอมลดละเน้นถ้อยเน้นคำตอบอีกอย่างไม่ยอมเปลี่ยนแปลงแนวแน่

“ไม่ใช่ค่ะ ไม่โกหก จะโกหกท่านอาจารย์ได้อย่างไร เพราะท่านทราบดีว่าใครอ่านใครไม่อ่าน มิฉะนั้นท่านอาจารย์จะชนให้ไปทำไม ที่ท่านให้ก็เพราะทราบดีว่าใครอ่านจริงๆ หรือใครเอาไปหนุนหัวนอน...”

“เหอ...เออ ถ้ายิ่งงั้นก็ยอมละ” ท่านหัวเราะอย่างเมตตาเต็มเปี่ยม ทุกคนหัวเราะสนุกสนานที่มีการโต้เถียงกันบ้าง ท่านบอกว่า

“ก็เราแห่หาเหตุผล เราไม่ได้ตั้งใจจะขู่ใครโดยเฉพาะ ก็ต้องแห่ดูหาเหตุผลให้รู้กันว่า จะได้ว่าเรื่องจริงเรื่องปลอมเป็นอย่างไร จะได้ว่าทั้งสองเจื่อน” ลูกศิษย์ยืนยันตามเดิม

“แล้วก็เถียงท่านอาจารย์ด้วย อย่าถือว่าเป็นผิดเป็นบาปเลย เพราะมีความเห็นว่า “ปฏิบัติฯ” เป็นเล่มที่ดุเดือด เผ็ดร้อนที่สุด”

“เออ — เออ เหาละยอมละ” ท่านหัวเราะพลางตอบ พักสักครู่ ลูกศิษย์ชี้สงสัยถามขึ้นอีก

“เอ – กระผมยังสงสัยเรื่องเห็น ๆ อะไรนี่แหละ มันก็ไม่ได้ติดอะไรนะครับ” ท่านอาจารย์อธิบายซ้ำว่า

“อันนั้น เป็นกระแสของจิตมันออกไปนะ พอย้อนเข้าสู่วงภาวนาเดี๋ยวมันก็หาย มันจะยากอะไร อย่างเช่นเรามองเห็นต้นไม้ นั่นนะ พอพลิกสายตากลับเข้ามา มันจะไปเห็นอะไร ที่เป็นอยู่นั้น พอกระแสจิตออกไปปั๊บ มันแสดงภาพออกมา พอถอยจิตเข้ามาภาพมันก็ไม่มี เราเร่งอุปหนาให้ดีขึ้น ถ้าจิตของเราดี สิ่งเหล่านี้จะไม่ปรากฏถ้าเป็นสิ่งที่ปลอมนะ สิ่งทีปลอมสิ่งที่มันฝังกับนิสัยของจิตคือ จิตของบางท่านขั้นต้น ๆ พอภาวนามันมักจะเป็นภาพต่าง ๆ ปรากฏเข้ามาเป็นภูเขา เป็นต้นไม้ เป็นผู้คนผู้หญิงผู้ชาย อันนี้ผ่านไปอันนั้น ผ่านมา เป็นอยู่อย่างนี้แหละ นี่เป็นภาพประจำนิสัยของจิตที่ติดอยู่เบื้องต้น พอจิตเริ่มสงบ เริ่มเงียบเข้าไป ภาพจะค่อย ๆ จางหายไป นอกจากเป็นนิสัยของจิตแล้ว มันจะแสดงอยู่บางเวลา แต่ไม่ตลอดเวลา”

“นี่คงจะเหมือนกับที่ท่านเคยสอนว่า เหมือนไฟจากกระบอกไฟฉาย ถ้าส่องออกไปข้างนอกก็จะเห็นนั่นเห็นนี่ แต่ถ้าหันส่องเข้าตัวเองก็จะสว่างไสวไหมครับ?” ลูกศิษย์ถามขึ้น ท่านอาจารย์อธิบายซ้ำว่า

“นั่นแหละ ย้อนกลับเข้ามา ก็ให้เห็นตัวเองได้ศึกษาดูว่าตัวเองเป็นอย่างไร จะไปดูที่อื่นทำไมดูตัวเองนั่นแหละ เอานะ เดี่ยวจะไปหยิบหนังสือมาให้” ท่านลุกขึ้นไปค้นหนังสือในห้องมาแจกอีกคนละเล่ม

“ท่านอาจารย์ครับ ผมเคยนั่งสมาธิแล้วเห็นตัวเองไปอยู่ในสถานที่แห่งหนึ่งที่มีความสงบสบายเหลือเกิน ซึ่งไม่รู้ความหมายว่านั่นมันคืออะไร” ท่านเฉลยให้ทันทีว่า

“ความหมายมันมีแล้ว มันสุขอยู่เต็มหัวใจมันก็เป็นไปของมันเอง มันจะทุกข์-มันก็อยู่ในหัวใจให้รู้อยู่แล้วในตัวของมันเอง จะไปหมายอะไรอีก มันก็เป็นอย่างนี้แหละ ความสงบความสบายมันได้ปรากฏขึ้นแล้วอธิบายไว้แล้ว จะสงสัยอะไรอีก ไป-กลับเสียทีซิเหนื่อยแล้วนะ” ท่านไล่ให้กลับ เพราะลูกศิษย์ขณะนี้ไม่ไล่เป็นไม่กลับ เพราะถือเป็นการสุขสำราญสุดยอดที่ได้สนทนาธรรมกับท่านอาจารย์ เพราะไม่มีความทุกข์ใจเลย ได้

เคาะกิเลส สนิมในใจออกมาได้มากมาย ทุกคนคุกเข่าก้มลงกราบเบญจางคประดิษฐ์แล้ว
คลานถอยลงมา เพื่อให้ท่านอาจารย์ได้พักผ่อนปฏิบัติภารกิจของท่านบ้าง